

ДЕКОНСТРУКТИВІЗМ І БІО-ТЕК ЯК МОЖЛИВА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ ХХ- ХХІ СТОЛІТТЯ

В статтє рєчь идєт о том, что формирование некоторых стилей в архитектуре основывается на принципе «эскиз – это готовый проект», что отображает истинное мнение некоторых дизайнеров и архитекторов на проблему «тупика» в развитии архитектуры.

It is shown In the article, that the formation of some new architecture styles are based on principle «a sketch is the final project». It reflects an original sight of some designers and architects at «a deadlock» problem in architecture development.

Метою статті визначаємо дослідження можливого поєднання двох різних за своїм характером стилів у дизайні архітектурного середовища. А саме поєднання елементів біо-тек і деконструктивізму в архітектурі і ландшафтному дизайні.

Насамперед досліджується історія і перспективи розвитку архітектурного напрямку деконструктивізм та руху біо-тек. На основі проведених досліджень зроблено спробу об'єднати ці стилі у дизайні архітектурного середовища.

У ХХ столітті архітектурний розвиток, що стимулюється цивілізаційною рефлексією, почав рухатися у бік симбіозу і колажності різних сфер людської діяльності. «Архітектура як скульптура» народила Гауді і Ле Корбюзьє. «Архітектура як інженерія» породила напрями функціоналізм і хай-тек. У зв'язку з крахом парадигми модернізму і кризою позитивізму виник деконструктивізм (наприклад, Заха Хадід) як постмодерністська реакція на попередній конструктивізм і так далі. На сьогодні актуальними архітектурними течіями є неоконструктивізм, хай-тек, деконструктивізм і біо-тек, умовно об'єднані в категорію «неомодернізм».

Концептуальне поле світового мистецтва ХХ століття не було вичерпане реалізованими об'єктами. Простіше кажучи, мистецтво виокремило до теперішнього часу чимало питань, на які в умовах сучасного суспільства не дано доки адекватних відповідей. Для того, щоб їх отримати, потрібна нова оптика, нова система координат, співмасштабна тим запитам, які вже накопичилися до мистецтва. Поява нової системи координат – справа недалекого майбутнього. Важливо з'ясувати, повз які проблеми архітектура найближчих десятиліть не зможе пройти.

Якщо говорити глобально, деконструктивістська теорія відрізняється від постмодернізму тим, що деконструктивізм розмиває й руйнує загальну картину світу, найбільш яскравим втіленням якої є архітектура. Постмодернізм більше схожий на якийсь настрій сучасної культури, який позначається частіше в практиці мистецтва. Що ж до архітектури, то тут постмодернізм позначається м'якше, грайливо, по суті, він не перевертає всіх

уявлень про архітектуру, головне його досягнення — критика принципів модернізму, але не створення небувалої, «іншої» архітектури.

Деконструктивісти перетворюють архітектуру на спосіб дослідження сучасного світу, на інтуїтивне мистецтво, подібне до поезії, яка не покликана задовольняти яким-небудь потребам або репрезентувати якусь функцію. Часто архітектори-деконструктивісти не роблять відмінностей між реальними об'єктами і планами й кресленнями — все рівноцінно, що також є таким, що розглядається в архітектурі як відмова від ієрархії.

Біо-тек — архітектурний рух, що знаходиться на стадії написання маніфестів. На противагу деконструктивізму та хай-теку, архітектурна виразність конструкцій будівель біо-тека досягається запозиченням природних форм. Проте пряме копіювання природних форм не дає позитивних результатів, оскільки в архітектурній споруді з'являються нефункціональні зони. Слід зазначити, що концепція біо-тека передбачає не лише опосередковане, але й пряме використання форм живої природи в архітектурі (у вигляді елементів природного ландшафту, живих рослин).

Цей рух знаходиться на етапі становлення, і його дослідницька складова переважає над практичною. Головне протиріччя архітектурної біоніки: консервативне прямокутне планування і конструктивна схема будівель протистоять біоморфним криволінійним формам, оболонкам, самоподібним фрактальним формам. Гідне естетичне і економічно-виправдане вирішення цього протиріччя — одне з основних завдань біо-тека.

Можна сказати, що постмодернізм синтезував теорію постструктуралізму, практику літературно-критичного аналізу деконструктивізму і художню практику сучасного мистецтва, і спробував обґрунтувати цей синтез як "нове бачення світу". Зрозуміло, всі розмежування тут досить відносні, і дуже часто ми зустрічаємося з явною термінологічною плутаниною, коли близькі, але все-таки різні поняття уживаються як синонімічні. Різноманітність точок зору, що існують сьогодні, дозволяє лише сказати, що існує тенденція розглядати постструктуралізм як попередню стадію становлення постмодернізму, проте наскільки сильною вона виявиться в найближчому майбутньому, судити вкрай важко.

Деконструктивізм, як і постмодернізм, тісно пов'язаний із постструктуралізмом. На думку І. Ільїна, постструктуралізм у цілому можна визначити як загальнометодологічну основу, на базі якої деконструктивісти і постмодерністи вибудовували свої концепції [1].

Найбільш значимими для архітекторів-деконструктивістів стали ідеї Жака Дерріда, який у свій час навіть брав участь в архітектурних проектах Пітера Ейзенмана і Бернара Чумі. Також дуже важливим є зв'язок деконструктивізму із психоаналізом, подорожами в підсвідомість, відмовою від раціоналістичного пріоритету розуму. «Дорога до іншої архітектури полягає не в тому, щоб репресувати класику або модерн, а в тому, щоб розрізати їх хірургічним шляхом і шукати те, що було пригнічене. Мабуть, у цьому полягає суть деконструктивізму» [2].

У 1993 році були опубліковані тексти архітектурної конференції «Кінець Архітектури?», яка відбулась у Відні. У пресі вона була освітлена як «секретна зустріч» ще до того, як відбулася, але, за словами організаторів, вона такою не була. Учасники — група німецьких і австрійських архітекторів Кууп Химмельбау, Заха Хадід, Стівен Холл, Том Мейн, Ерік Мосс, Карма Пінос і Ліббеус Вудс.

Головною темою конференції (як видно з назви) стало відчуття безвиході, в якій опинилася архітектура постмодернізму. Гнів і розчарування як стан нашого світу, характерний для 60-70-х ХХ ст. поступово пішов на спад, і до 90-х років від нього практично нічого не залишилось. Подекуди запанував маргіналізм і регіоналізм, а в реальній архітектурній практиці ідеї постмодернізму були перероджені у формалізм, прихильність до технології, прогресуючий комерціалізм [3].

Архітектор 90-х вже не художник, а менеджер, сама архітектура перетворюється на анонімний, нейтральний продукт. Деконструктивізм, намагаючись знайти іншу дорогу для архітектури, переосмислює сам термін «архітектура», часто вона представляється як експериментальна лабораторія для створення творчих ідей (більшість ранніх проектів Захи Хадід і практично всі роботи Леббеуса Вудса). Архітектуру деконструктивізму 90-х ХХ ст. можна охарактеризувати словами Вудса: «Архітектура, яку я представляю просто поза загальною грою здоров'я, сили і влади, грає у свою власну гру за своїми власними правилами, зі своїми значеннями і завершеннями», але саме через те, що вона «поза загальною грою», найбільш радикальні проекти, інша архітектура, яка перестає бути архітектурою в класичному сенсі, так і залишається в проектах. При всій різноманітності індивідуальних творчих манер і стилів, прихильники деконструктивізму базуються на композиційних мотивах конструктивізму, але удаються до деякої їх деформації («спотворення абстракції»), що додає їм композиціям динамізму і гостроти.

Подаємо два рисунки (накреслені ескізи майбутнього) вигаданого архітектурного бюро та його елементів у генплані і аксоно-метричне креслення елемента середовища.

Для офісу архітектурного бюро треба винайти несхожу на звичайні будинки пострадянського простору форму. Саме тому головною частиною проекту стає будинок у деконструктивістському стилі, але в ландшафті навколо нього переважають плавні, природні форми біо-тек. Щодо планування будівлі, то для цього необхідно з'ясувати, що ж конкретно має бути запланованим у підприємствах такого типу.

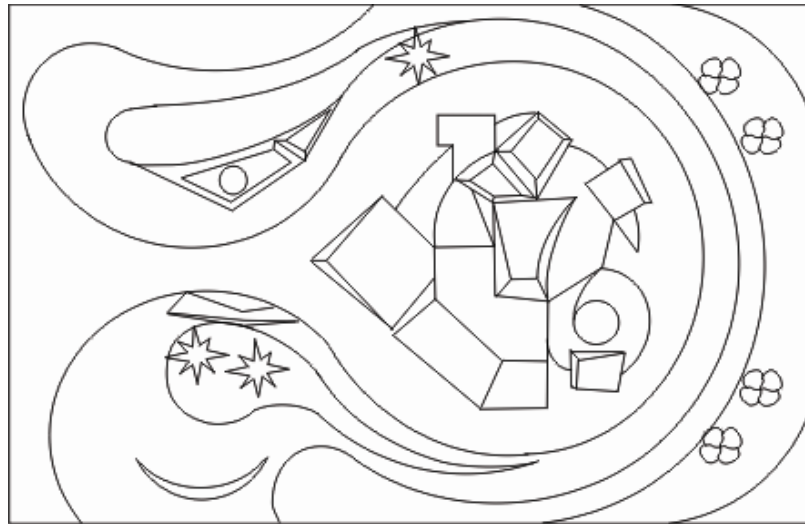

Рис. 1. Генплан ділянки, на якій розташовано архітектурне бюро

Найважливіша архітектурна деталь у садах, східних або західних – це, поза сумнівом, фонтан. Жоден інший елемент не досяг такої різноманітності, висот технічної думки і настільки благородної витонченості.

Що це? НЛО? Насправді це фонтани, вся родзинка яких полягає в тому, що вони розміщені на опорі, яка ховається за водою і до того ж абсолютно прозора. Внаслідок чого може здатися, що конструкції, які нагадують НЛО, тримаються в повітрі за рахунок тиску води.

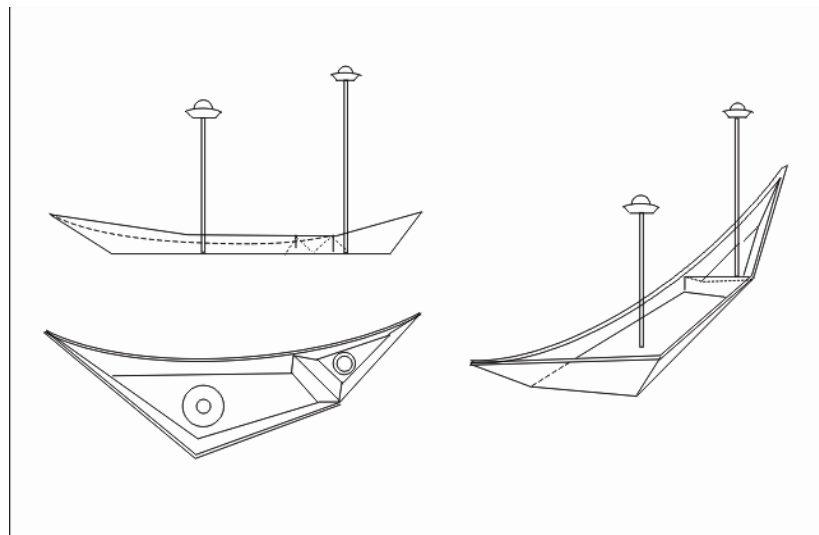

Рис. 2. Розробка малої архітектурної форми. Фонтан

Деконструктивізм – це запитання архітекторів до самих себе, чи можна звільнити архітектуру від гегемонії естетики, краси, користі, функціональності, чи такі вже непорушні поняття порядку і безладу, і чи можна побудувати будівлю, відрікшись від усіх загальноприйнятих глибинних принципів створення архітектурних споруд, у тому числі:

тектоніки, рівноваги, вертикалей і горизонталей, або все ж архітекторів, зруйнувавши старі принципи, необхідно створити щось своє.

Відрікаючись від старих принципів, необхідно створити нові форми, новий простір, нові типи будівель, в яких ці мотиви «написані» заново. А створити – означає сказати «так», а не «ні». Оскільки експерименти деконструктивістів не пройшли ще випробування часом, важко говорити про значення або даремність їх зусиль з точки зору подальшого розвитку архітектури.

Але будь-яка поява в житті нового означає, що мине час, і це нове неминуче стане «старим». Покоління, що підросло, неминуче затаврує те, що колись здавалося геніальним, і знайде в ньому тисячі вад. Так сталося одного дня і з революційним архітектурним стилем під назвою конструктивізм, що зародився на початку ХХ ст. у радянській Росії, підхопленим знаменитим французом Корбюзьє, а потім у вигляді «кам'яних лісів» або «спальних районів» розмноженим по всьому світу.

Що чекає на архітектуру в майбутньому? Давати такі прогнози нелегко. Насамперед потрібно зрозуміти, якими є запити до архітектури. Один з них – контекстуальність. Авангардне мистецтво (до речі, як і класицизм) було принципово аконтекстуально. Воно було цілком спрямовано до створення нових системних зв'язків, нового контексту і не вступало в зайві «розмови» з культурним простором. Зрілі модерністи вважали гідним «співбесідником» хіба що природу.

Література

1. Ільїн І. П. Постструктуралізм. Деконструктивізм. Постмодернізм. – М., 1996. – с. 199.
2. Дженкс Ч. і Ейзенман П., Інтерв'ю. Деконструктивізм зсередини і зовні // Архітектура світу. – № 4. – М., 1999. – с. 84.
3. The end of Architecture? Documents and Manifestos: Vienna Architecture Conference. Munchen, 1993. p. 10.